

بررسی و مطالعه رضایتمندی شهروندان از کیفیت مبلمان شهری (مورد مطالعه نواحی سه و هفت منطقه یک تهران)

زهرة یوسف زاده^{۱*}، جابر پارسایی^۲، راحله افشار^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد، واحد علوم و تحقیقات تهران

۲- هیات علمی گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور

۳- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری

پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۵/۱۰

تأیید نهایی مقاله: ۱۳۹۳/۶/۱۲

چکیده

"کیفیت" بعنوان یکی از مفاهیم محوری دانش و حرفه طراحی مبلمان شهری از جنبه نظری و عملی از اهمیت بسیار فراوانی برخوردار می باشد. گذشته از اهمیت نظری، به واسطه کمبود کیفیت که در حال حاضر بیشتر محیطهای شهری کشور ما با آن روبرو است. از نظر عملی موضوع کیفیت به یکی از پرسشهای اساسی تبدیل شده است. بطوریکه بسیاری از شهروندان نگرانی خود را از کمبود کیفیت در عناصر مبلمان شهری ابراز نموده اند. استاندارد سازی یا کیفیت مبلمان شهری در مطلوبیت فضا، پایداری بیشتر مبلمان شهری، افزایش کارایی این عناصر، ارتقای سطح رضایتمندی و ایجاد محیط آرام و جذاب برای شهروندان، نقش مهمی خواهد داشت. محدوده مطالعاتی این پژوهش شامل، خیابانهای اصلی منتهی به میدان تجریش واقع در نواحی ۳ و ۷ از منطقه یک شهر تهران می باشد. روش تحقیق یکار گرفته شده، تلفیقی از مطالعات اسنادی و روش پیمایشی (میدانی) و توزیع پرسشنامه در میان کاربران مبلمانها است. که پس از جمع آوری اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه (۳۸۰ مورد) و طبقه بندی آن اقدام به تحلیل آماری (توصیفی و استنباطی) در محیط نرم افزار (SPSS) نموده و به بررسی میزان کیفیت موجود عناصر مبلمان شهری محدوده مطالعاتی در منطقه یک پرداخته شده است. بر اساس مطالعات انجام شده، در برنامه ریزی این عناصر شهری در سطح منطقه نقاط قوت چندانی به چشم نمی خورد بطور مثال فقدان یا عدم وجود کیفیت در آبخوری، سرویس بهداشتی، نیمکت، سرپناه ایستگاه اتوبوس و غیره از جمله موارد ذکر شده توسط شهروندان منطقه می باشند. از بخشهای دیگر این پژوهش بررسی میزان تاثیرگذاری فرهنگ، عرف جامعه و مذهب بر شهروندان منطقه (بویژه بانوان) جهت عدم استفاده آنان از نیمی از مبلمانهای شهری در فضاهای رو باز شهری است. نتایج به دست آمده از مطالعات میدانی در قالب توزیع پرسشنامه نشان می دهد، رضایتمندی شهروندان منطقه از کیفیت مجموعه عناصر مبلمان شهری در محدوده مورد نظر در سطح پایینی قرار داشته و شهروندان از کیفیت مبلمان موجود ناراضی می باشند. و نیز همچنین جامعه آماری اذعان داشتند فرهنگ، عرف جامعه و مذهب در حد زیادی از عوامل مهم و مؤثر در استفاده یا عدم استفاده شهروندان (بویژه بانوان) از انواع عناصر مبلمان شهری - تفریحی در فضاهای باز شهری و مکانهای عمومی می باشند. لذا به هنگام طراحی مبلمان شهری باید عوامل مذکور مورد توجه قرار گیرند.

واژه های کلیدی: تجریش تهران، رضایتمندی، شهروندان، کیفیت، مبلمان شهری.

مقدمه

از چند دهه پیش تاکنون، بار دیگر مکان‌های عمومی به عنوان محیطی جهت زندگی مطرح شده‌اند (زنگی آبادی و تبریزی، ۱۳۸۳). مکان و فضایی که مردم بیشتر وقت خود را در آن صرف می‌کند و با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند، فضای عمومی شهر گویند. فضایی که با توجه به جمعیت رو به افزون شهری مسایل اقتصادی، اجتماعی، مذهبی، فرهنگی و غیره در آن مطرح بوده و این فضا باید پاسخگوی نیازهای زندگی پر شتاب شهری باشد. امروزه فضاها و محیط‌های شهری در خدمت شهروندان بوده تا آنها را به شهرشان و سایر شهروندان نشان نزدیک‌تر کند و از آنها در زنده نگهداشتن شهرها کمک بگیرد. بنابراین برنامه‌ریزی صحیح شهری از جمله ضروریات برای بهره‌مندی از فضای شهری در جهت رضایتمندی شهروندان می‌باشد (محمدی و محمدی ده چشمه، ۱۳۸۶). اهمیت برنامه‌ریزی، کیفیت، و طراحی مناسب عناصر شهری از جمله مبلمان، امری است که دوباره کشف شده است. اهداف اصلی برنامه‌ریزی شهری، سلامت، آسایش و زیبایی هستند، لذا دست یابی به آنها منوط به دقت و حوصله و برنامه‌ریزی صحیح مبلمان شهری است (زنگی آبادی و تبریزی، ۱۳۸۳). مبلمان واژه‌ای فرانسوی به معنای مجموع ائاثیه و دکوراسیون یک محله است. کلیه خدماتی که باعث زیبایی، طراوت، شادابی محیط و آسایش رفاه شهروندان یک شهر که شامل فضاها، سبز، پارک‌ها، امکانات تفریحی و رفاهی که در نقاط مختلف شهر ایجاد می‌گردد تا هم به فضای شهر زیبایی و طراوت ببخشد و هم شهروندان بتوانند به راحتی به آنها دسترسی داشته باشند و از آنها استفاده نمایند، مبلمان شهری می‌گویند (یار احمدی، ۱۳۷۸). در تاریخ نگاری ایران

تاریخچه‌ی مدون و جداگانه از انواع مبلمان شهری و سیر تکاملی آن به چشم نمی‌خورد و سوابق موجود به صورت پراکنده از میان مدارک تاریخی کشور به دست آمده است به طوریکه قدمت تمدن‌های باستانی در ایران بسیار بیشتر از اکثر نقاط دنیا و به ویژه تمدن‌های اروپایی است که امروزه زمینه‌ی عناصر و مبلمان شهری را می‌توان به آنها نسبت داد. ولی کشف و اختراع بعضی از عناصر مانند برق، تلفن در خارج از مرزهای کشور، ضعف اقتصادی و درگیری‌های سیاسی و داخلی نیز مزید بر علت شد تا کشور با وجود داشتن سابقه‌ی درخشان و مثال زدنی در طراحی و برنامه‌ریزی شهری و عناصر آن بدلیل موارد نامبرده از قافله عقب مانده و تا امروز به استثنای حرکت‌های پراکنده در بعضی از شهرهای کشور، در زمینه‌ی برنامه‌ریزی شهری و تجهیزات آن از جمله مبلمان شهری دنباله روی کشورهای پیشرفته باشد مبلمان شهری بخش زیادی از فعالیت‌ها در شهر را سامان می‌دهد و باعث بالا رفتن کیفیت برخورداری شهروندان از محیط پیرامون، افزایش رفاه، لذت آن‌ها در خیابان، پارک و عرصه‌های دیگر شهری می‌شود (امینی و سمیاری، ۱۳۸۵). در عصر حاضر سیما و نمایی از شهر مورد توجه است که با طرح‌های بدیع و مدرن جذابیت خود را حفظ کرده و خود نمایی کند (فاکاهوری و کوبوتا، ۲۰۰۳). سازماندهی مبلمان شهری به عنوان یکی از مهمترین عناصر محیط شهری، سهم بسزایی در مطلوبیت و مطبوعیت فضا از نظر شهروندان دارد. و عدم برنامه‌ریزی کامل در زمینه مبلمان شهری، به عدم کارآیی این عناصر دامن می‌زند (تیموریان و زیویار، ۱۳۹۲). و نیز در صورتی که استاندارد سازی عناصر مبلمان شهری رعایت نگردد، آشفته‌گی بصری و نیز ایجاد ناراضیتی برای شهروندان را به همراه خواهد داشت. شهروندانی

بهترین وجه پاسخگوی نیازهای آنها در این زمینه باشد (جلالی فراهانی، ۱۳۹۱).

اطلاعات محدودی که در زمینه اوقات فراغت ایرانیان پیش از اسلام وجود دارد، حاکی از آن است که در ایران باستان نیز همانند بسیاری از تمدنهای کهن، اوقات فراغت مختص طبقه اشراف بود و طبقات عادی جامعه فرصت بسیار کمی برای استراحت، دید و بازدید، گفت و شنود، شرکت در مراسم و جشنهای ملی و مذهبی داشتند و زمانی که از کارهای سخت و گاه شبانه روزی فارغ می شدند، به کارهای رزمی می پرداختند تا توان خود را برای مقابله با مشغله های سخت زندگی افزایش دهند. مطالعات بسیاری در ارتباط با مبلمان شهری و گذران اوقات فراغت با ابعاد مختلف آن در ادبیات داخلی و خارجی صورت پذیرفته است. لذا آنچه که در این تحقیق مد نظر است، اولاً " بررسی کیفیت موجود عناصر مبلمان شهری منطقه مورد مطالعه و نیز وضعیت رضایتمندی شهروندان از کیفیت مبلمان شهری محدوده مطالعاتی، جهت استفاده روزانه و یا همچنین جهت استقاده به هنگام گذراندن اوقات فراغت می باشد. ثانیاً " میزان تاثیرگذاری فرهنگ، عرف جامعه و مذهب در استفاده یا عدم استفاده شهروندان منطقه (بویژه بانوان) از بخشی عناصر مبلمان در فضاهای باز شهری است. حال با توجه به آن چه که مطرح گردید این سؤالها ارائه می گردد که آیا شهروندان محدوده مورد مطالعه از کیفیت عناصر مبلمان شهری محدوده زندگی خود راضی می باشند؟ تا چه اندازه فرهنگ، عرف جامعه و مذهب در استفاده یا عدم استفاده شهروندان (بویژه بانوان) از انواع عناصر مبلمان شهری - تفریحی در فضاهای باز شهری و مکان های عمومی مؤثر می باشد؟ با توجه به سؤالهای اصلی تحقیق و با استفاده از روش

که با استفاده از انواع مبلمانهای شهری اوقات فراغت خود را سپری می کنند، کیفیت مبلمانها برای آنها بسیار حائز اهمیت می باشد. در خصوص اوقات فراغت در فرهنگ لاروس چنین تعریف شده است : سرگرمی ها، تفریحات و فعالیت های که افراد به هنگام آسودگی از کار عادی با شوق و رغبت به آنها می پردازند (تند نویس، ۱۳۸۱). در گذشته فراغت را درست در نقطه مقابل کار می دانستند ولی اکنون بتدریج کار و فراغت را بر روی یک پیوستار تلقی می کنند. کوشش و تلاش را می توان هم تحت لوای کار و هم تحت لوای فراغت گسترش داد. فراغت بصورت حق مردم مغرب زمین در قرن بیستم در آمده است و در زندگی ما نقش مهمی دارد (تورکلیدسن، ۱۳۸۲). اوقات فراغت به معنی وقت آزاد است که در جریان آن شخص به تفریح یا استراحت می پردازد. (نیوفیلد و گرالنیک، ۱۹۸۸). یا عبارت از اوقاتی است که فرد بدون اجبار خاص وقت خود را صرف فعالیت های مورد علاقه اش می کند (بامل و بامل، ۱۹۹۶). فعالیت های فراغتی می توانند شامل انواع گوناگونی از فعالیت ها باشد. چنین فعالیت هایی معمولاً با ذوق و علاقه فرد انطباق دارند و ممکن است هیچ گونه نفع مالی هم، برای فرد نداشته باشد. هنگام پرداختن به این فعالیت ها فرد می کوشد به اهدافی از قبیل تمدد اعصاب، ارتقای شرایط بدنی یا فکری، به نمایش گذاشتن مهارت های فردی، ایجاد ارتباط با افراد دیگر و به طور کلی ایجاد آمادگی برای ادامه کار و زندگی دست یابد (رضازاده، ۱۳۸۲). گذران اوقات فراغت در عصر حاضر بدلیل توسعه فراوان در همه زمینه های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بسیار متنوع شده است. هر یک از افراد جامعه با توجه به گرایش ها و سلیقه خود سعی بر آن دارند که اوقات فراغت را به گونه ای سپری سازند که

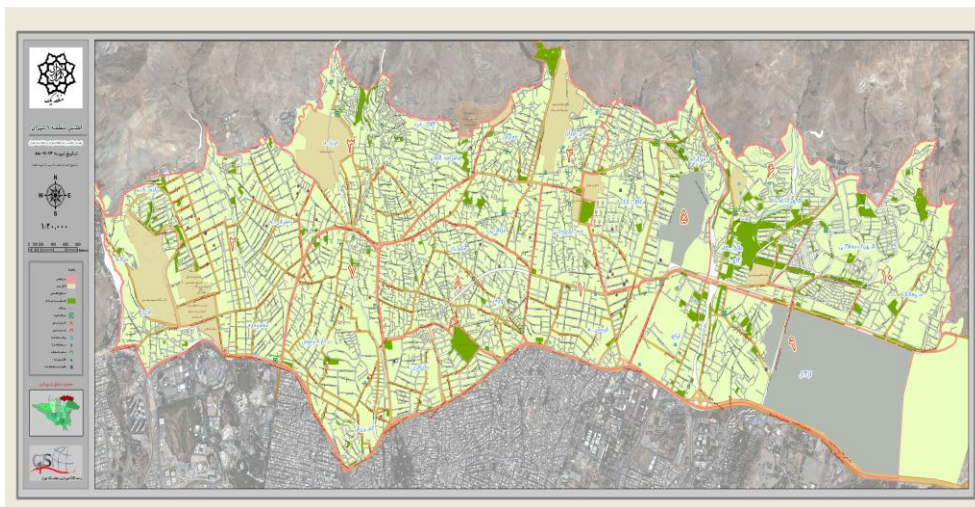
است: بخش نخست شامل مطالعات و بررسی‌های اسنادی (تحقیق کتابخانه‌ای) و بخش دوم شامل مطالعات پیمایشی (توزیع پرسشنامه) است.

خیابان‌های اصلی منتهی به میدان تجریش در نواحی سه و هفت آن منطقه می‌باشد (شکل ۱). ناحیه ۳ از منطقه یک تهران ۹۰ هزار نفر جمعیت و ناحیه ۷ آن نیز ۶۰ هزار نفر جمعیت را در خود جای داده است.

تحقیق پیمایشی به بررسی و مطالعه در رابطه با موضوع تحقیق و سؤال‌های طرح شده برآمدیم که می‌توان بیان کرد این تحقیق در قالب دو بخش کلی از منظر روش شناسی قابل تقسیم بندی

مواد و روش‌ها

محدوده مورد مطالعه، منطقه یک شهر تهران در محدوده سیاسی شهرستان شمیران، واقع در

شکل ۱: نقشه موقعیت جغرافیایی نواحی ده گانه منطقه یک تهران

۲۰۳۱۵ نفر می‌باشد. بطور کلی ۳۵ هزار نفر جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می‌دهند. در مرحله اول برای کسب دیدی جامع و مبتنی بر واقعیت، بازدیدهای از مبلمان شهری صورت گرفت. در مرحله بعد، برای شناسایی میزان رضایتمندی از شاخص‌های مورد مطالعه در ارتباط با رضایتمندی از کیفیت عناصر مبلمان محدوده مورد مطالعه، میانگین هر یک از شاخص‌ها (با توجه به طیف لیکرت ۵ تایی) پرسشنامه‌ای تهیه گردید. سپس با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۰ نفر از شهروندان متناسب با موضوع تحقیق، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. پس از نظرخواهی از آنها، اطلاعات جمع‌آوری شده در پرسشنامه‌ها در نرم افزار SPSS پیاده شده و به

این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است. برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از بررسی‌های کتابخانه‌ای شامل مراجعه به کتب، نشریات، مقالات و اسناد مرتبط با موضوع تحقیق و نیز مراجعه به پایگاه اینترنتی و مطالعات میدانی شامل ابزار مشاهده، مصاحبه و تکمیل پرسشنامه از شهروندان محلی استفاده گردیده است. جامعه آماری در این تحقیق شامل تعدادی از خیابان‌های اصلی واقع در ناحیه ۳ و ناحیه ۷ منطقه یک تهران می‌باشد. جمعیت کنونی محدوده مطالعاتی در ناحیه ۷، خیابان ولیعصر از باغ فردوس تا میدان تجریش شامل ۱۴۷۰۵ نفر و در ناحیه ۳ خیابان شهرداری، خیابان فنا خسرو، خیابان ملکی، خیابان جعفری تا میدان تجریش شامل

مفروضات آزمون‌های آماری از آزمون کای اسکوئر تک متغیره استفاده گردید. ابزار تحلیل، رایانه و نرم افزار spss است که با استفاده از جداول و نمودارها و آزمون‌های آماری موجود در آن اطلاعات خام پردازش گردید.

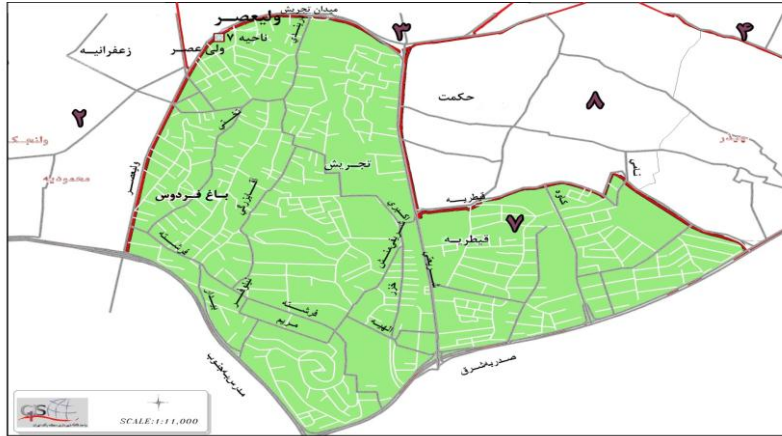
طرح مسله

در پژوهش حاضر دو موضوع در قالب دو فرضیه مورد تحلیل قرار گرفت. فرضیه اول کیفیت عناصر مبلمان شهری در محدوده مطالعاتی با رضایتمندی شهروندان منطقه دارای رابطه مستقیم است. فرضیه دوم فرهنگ، عرف جامعه و مذهب در استفاده یا عدم استفاده شهروندان (بویژه بانوان) از بخشی مبلمان‌های شهری در فضاهای باز شهری حتی به هنگام گذران اوقات فراغت مؤثر است. در هر دو فرضیه از روش کای اسکوئر جهت آزمون فرضیه‌ها استفاده گردیده است (شکل ۲ و ۳).

صورت جداول و نمودار ارائه شدند. در این تحقیق از روش آلفای کرونباخ جهت تعیین پایایی پرسشنامه استفاده گردید. پایایی کیفیت اثاثیه و مبلمان شهری در رضایتمندی شهروندان منطقه و میزان تاثیرگذاری فرهنگ، عرف جامعه و مذهب بر شهروندان (بویژه بانوان) جهت استفاده آنان از مبلمان‌ها در محیط‌های باز شهری در منطقه یک تهران مطالعه موردی (خیابان‌های منتهی به میدان تجریش) از طریق پیش آزمون انجام شده و نتایج حاکی از مورد قبول بودن آن با متوسط عدد ۰/۷۱ می‌باشد و لذا پایایی پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت. در ادامه تحلیل داده‌های این مطالعه در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفته است. در سطح آمار توصیفی با استفاده از شاخص‌های آماری نظیر فراوانی، درصد، میانگین به تحلیل داده‌ها پرداخته شد و در سطح استنباطی متناسب با سطح سنجش داده‌ها و

شکل ۲: نقشه ناحیه سه منطقه یک

شکل ۳: نقشه ناحیه هفت منطقه یک

جدول ۱ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت را نشان می‌دهد. از بین ۳۸۰ پاسخگو ۵۳/۱۶ درصد را مردان و ۴۶/۸۴ درصد از پاسخ دهندگان را زنان تشکیل داده‌اند.

نتایج

اطلاعات توصیفی

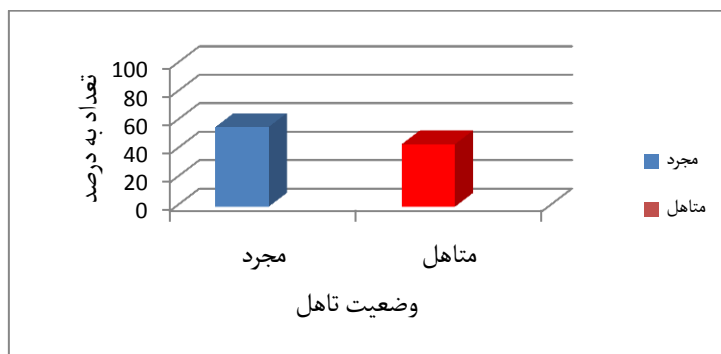
مشخصات پرسش شونده‌گان از قبیل جنس، تاهل، منطقه سکونت، سن، شغل، و سطح تحصیلات مورد پرسش واقع گردید که به شرح زیر می‌باشد.

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت

درصد	فراوانی	جنسیت	ردیف
۵۳/۱۶	۲۰۲	مرد	۱
۴۶/۸۴	۱۷۸	زن	۲
۱۰۰/۰	۳۸۰	جمع	۳

از مجموعه پاسخ دهندگان را تشکیل داده‌اند (شکل ۴).

از نظر وضعیت تاهل، افراد مجرد با ۵۶/۰۵ درصد و نیز افراد متاهل با ۴۳/۹۵ درصد

شکل ۴: نمودار وضعیت تاهل

را شهروندان منطقه یک و ۳۳/۱۶ درصد را شهروندان مناطق دیگر تشکیل داده‌اند.

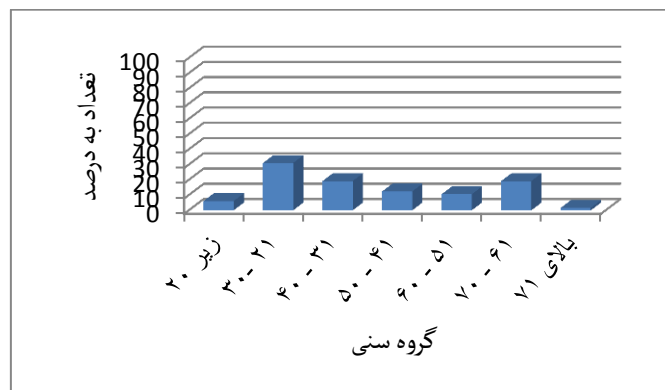
جدول ۲ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت منطقه سکونت را نشان می‌دهد. از مجموع جامعه آماری ۶۶/۸۴ درصد از پاسخگویان

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب منطقه سکونت

ردیف	منطقه سکونت	فراوانی	درصد
۱	منطقه یک	۲۵۴	۶۶/۸۴
۲	مناطق دیگر	۱۲۶	۳۳/۱۶
۳	جمع	۳۸۰	۱۰۰/۰

از نظر وضعیت گروه سنی، از کل نمونه ۶/۰۵ درصد از پاسخ دهندگان زیر ۲۰ سال سن، ۳۱/۰۵ درصد بین ۲۱ - ۳۰ سال سن، ۱۹/۲۱ درصد بین ۳۱ - ۴۰ سال سن، ۱۲/۳۷ درصد بین ۴۱ - ۵۰ سال سن می‌باشند. ۱۰/۵۳ درصد از پاسخگویان بین ۶۰ - ۵۱ سال سن، ۱۹/۲۱ درصد بین ۷۰ - ۶۱ سال سن و ۱/۵۸ درصد بالای ۷۱ سال سن را دارا هستند. بیشترین فراوانی مربوط به طبقه سنی بین ۳۰ - ۲۱ سال و کمترین فراوانی نیز مربوط به طبقه سنی بیش از ۷۰ سال سن می‌باشد. میانگین سنی کل پاسخ دهندگان، ۳۹/۸۲ سال سن می‌باشد (شکل ۵).

از نظر وضعیت گروه سنی، از کل نمونه ۶/۰۵ درصد از پاسخ دهندگان زیر ۲۰ سال سن، ۳۱/۰۵ درصد بین ۲۱ - ۳۰ سال سن، ۱۹/۲۱ درصد بین ۳۱ - ۴۰ سال سن، ۱۲/۳۷ درصد بین ۴۱ - ۵۰ سال سن می‌باشند. ۱۰/۵۳ درصد از پاسخگویان بین ۶۰ - ۵۱ سال سن، ۱۹/۲۱ درصد بین ۷۰ - ۶۱ سال سن و ۱/۵۸ درصد بالای ۷۱ سال سن را دارا هستند. بیشترین فراوانی مربوط به طبقه سنی بین ۳۰ - ۲۱ سال و کمترین فراوانی نیز مربوط به طبقه سنی بیش از ۷۰ سال سن می‌باشد. میانگین سنی کل پاسخ دهندگان، ۳۹/۸۲ سال سن می‌باشد (شکل ۵).

شکل ۵: نمودار گروه سنی

جدول ۳ توزیع فراوانی پاسخگویان به لحاظ وضعیت اشتغال را بیان می‌کند که از کل نمونه ۳۷/۸۹ درصد از پاسخگویان دارای شغل آزاد، ۱۴/۲۱ درصد دارای شغل دولتی، ۲۰/۵۳ درصد از پاسخ دهندگان دانشجوی، ۹/۲۱ درصد بیکار، ۱۸/۱۶ درصد دارای سایر مشاغل می‌باشند. از کل پاسخگویان افراد دارای شغل آزاد طبقه غالب شغلی را تشکیل داده‌اند.

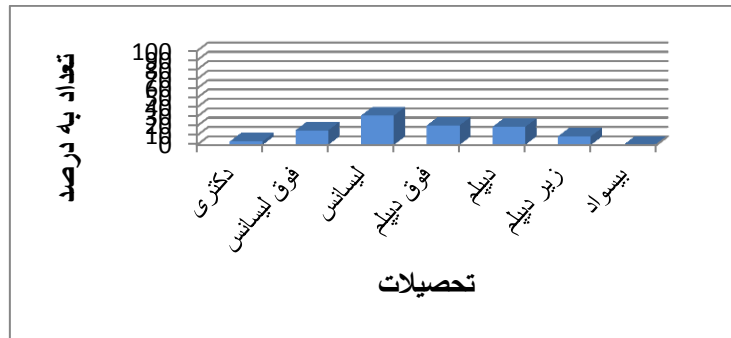
جدول ۳ توزیع فراوانی پاسخگویان به لحاظ وضعیت اشتغال را بیان می‌کند که از کل نمونه ۳۷/۸۹ درصد از پاسخگویان دارای شغل آزاد، ۱۴/۲۱ درصد دارای شغل دولتی، ۲۰/۵۳ درصد از پاسخ دهندگان دانشجوی، ۹/۲۱ درصد بیکار، ۱۸/۱۶ درصد دارای سایر مشاغل می‌باشند. از کل پاسخگویان افراد دارای شغل آزاد طبقه غالب شغلی را تشکیل داده‌اند.

جدول ۳: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال

ردیف	شغل	فراوانی	درصد
۱	آزاد	۱۴۴	۳۷/۸۹
۲	دولتی	۵۴	۱۴/۲۱
۳	دانشجو	۷۸	۲۰/۵۳
۴	بیکار	۳۵	۹/۲۱
۵	سایر	۶۹	۱۸/۱۶
۶	جمع	۳۸۰	۱۰۰/۰

درصد زیر دیپلم، و ۰/۲۶ درصد از پاسخگویان بیسواد بودند. بیشترین فراوانی، متعلق به پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی لیسانس و کمترین فراوانی مربوط به طبقه بیسواد می‌باشند (شکل ۶).

از نظر وضعیت سطح تحصیلات، از کل نمونه ۳/۶۸ درصد از پاسخ دهندگان دارای تحصیلات دکتری، ۱۵/۵۳ درصد دارای فوق لیسانس، ۳۱/۳۲ درصد دارای لیسانس، ۲۰/۷۹ درصد فوق دیپلم، ۱۹/۲۱ درصد دارای دیپلم،

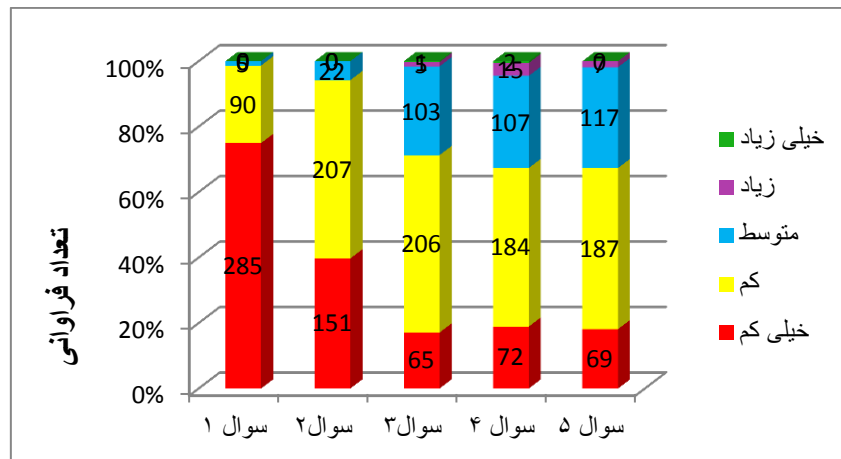
شکل ۶ : نمودار وضعیت سطح تحصیلات

پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. سوال‌های بررسی شده در پرسشنامه و فراوانی داده‌ها در جدول ۴ نشان داده شده‌اند (شکل ۷).

فرضیه یک: فرضیه اول کیفیت عناصر مبلمان شهری و رعایت استانداردهای مبلمان در محدوده مطالعاتی، با رضایتمندی شهروندان رابطه مستقیم دارد، که با استفاده از ۵ سوال منتخب از

جدول ۴ : درصد و میانگین و کای اسکوئر مربوط به سوال‌های بررسی شده در پرسشنامه

کای اسکوئر	انحراف معیار	میانگین	فراوانی داده‌های مشاهده شده					سوال‌ها
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳۲۵/۳۹	۰/۴۷۰	۱/۲۶	-	-	۵	۹۰	۲۸۵	۱- کیفیت آب‌خوری‌ها، سرویس بهداشتی
۱۴۲/۱۱	۰/۵۸۴	۱/۶۶	-	-	۲۲	۲۰۷	۱۵۱	۲- کیفیت نیمکت و نشیمن‌گاه.
۳۷۳/۸۹	۰/۷۰۸	۲/۱۳	۱	۵	۱۰۳	۲۰۶	۶۵	۳- کیفیت کیوسک مطبوعات، گل و روزنامه و غیره.
۲۸۷/۳۴	۰/۸۰۲	۲/۱۹	۲	۱۵	۱۰۷	۱۸۴	۷۲	۴- کیفیت پل عابر، سر پناه ایستگاه اتوبوس
۱۸۲/۸۲	۰/۷۳۳	۲/۱۶	-	۷	۱۱۷	۱۸۷	۶۹	۵- مناسب بودن رنگ، شکل، فرم نرده‌ها و نیمکت‌ها، و غیره

شکل ۷: نمودار نتایج استخراج شده از پرسشنامه در ارتباط با فرضیه یک

با توجه به نظرات مطرح شده همان گونه که جدول ذیل نشان می‌دهد، مقدار میانگین ۱/۸۸ و مقدار کای اسکور برابر با ۱۵۲۶/۵۶۳ درجه‌ی آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از مقدار خطا ۰/۰۵ می‌باشد (جدول ۶).

جدول ۵: جدول آزمون فرضیه اول

متغیر	میانگین	کای اسکور	درجه آزادی	درجه معناداری
کیفیت انواع مختلف از ائاثیه و مبلمان شهری موجود در خیابان‌های مورد مطالعه	۱/۸۸	۱۵۲۶/۵۶۳	۴	۰/۰۰۰

در ادامه به منظور صحت داده‌های فوق، از پاسخ‌هایی که هر پرسش شونده به ۵ سوال مربوط به کیفیت انواع مبلمان شهری داده بودند، یک میانگین تهیه گردیده است. به عبارتی این روند در کل جامعه آماری برای تمامی افراد پرسش شونده که به تعداد ۳۸۰ نفر بوده‌اند اعمال شده است. سپس از ۳۸۰ میانگین به دست آمده از پاسخ‌های مربوط به سوال‌های فرضیه یک، آزمون کای اسکور یا (X^2) جهت آزمون آن در سطح اطمینان ۹۵ درصد (۵ درصد خطا) استفاده شده است. جدول ۶ نتایج آزمون فرضیه یک را نشان می‌دهد.

جدول ۶: جدول آزمون فرضیه اول

متغیر	میانگین	کای اسکور	درجه آزادی	درجه معناداری
کیفیت انواع مختلف از ائاثیه و مبلمان شهری موجود منطقه	۱/۸۸۱۶	۲۸۵/۱۰۵	۹	۰/۰۰۰

همانگونه که جدول فوق نشان می‌دهد، مقدار میانگین بدست آمده ۱/۸۸۱۶، مقدار کای اسکور برابر با ۲۸۵/۱۰۵، درجه‌ی آزادی برابر با ۹ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از

مقدار میانگین بدست آمده ۱/۸۸۱۶، مقدار کای اسکور برابر با ۲۸۵/۱۰۵، درجه‌ی آزادی برابر با ۹ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از

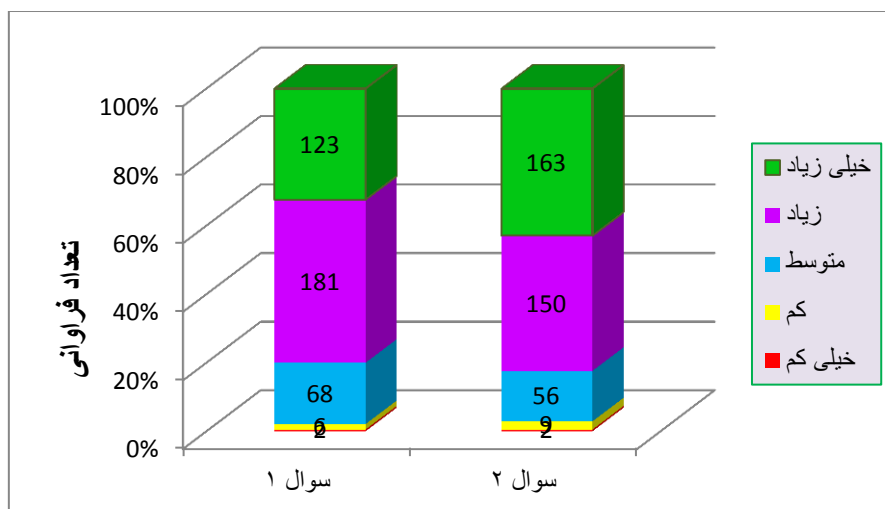
شهروندان نیز کاهش می‌یابد. و لذا شهروندان محدوده مطالعاتی از کیفیت عناصر مبلمان شهری موجود ناراضی می‌باشند.

فرضیه دو: فرضیه دو تحت عنوان، فرهنگ، عرف جامعه و مذهب، در استفاده یا عدم استفاده شهروندان (بویژه بانوان) از انواع عناصر مبلمان شهری در مکان‌های عمومی و فضاهای رو باز شهری حتی به هنگام گذران اوقات فراغت تاثیرگذار می‌باشد. که توسط ۲ سوال منتخب از پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. سوال‌های بررسی شده در پرسشنامه و فراوانی داده‌ها در جدول ۷ نشان داده شده‌اند (شکل ۸).

مقدار خطا ۰/۰۵ می‌باشد. درخصوص آزمون فرض، H_0 معنادار نبوده بنابراین فرض H_1 تأیید می‌شود. به دیگر سخن، بین وجود کیفیت انواع مبلمان شهری محدوده مطالعاتی و رضایتمندی شهروندان جهت استفاده مبلمان رابطه‌ی مستقیم و معناداری وجود دارد. بطوریکه نتایج آزمون فرض نشان می‌دهد، کیفیت مبلمان شهری محدوده مورد مطالعه در سطح نازلی است بدنبال آن رضایتمندی شهروندان نیز در سطح پایینی قرار گرفته است، که در واقع نشان دهنده یک رابطه مستقیم بین این دو متغیر می‌باشد که با کاهش کیفیت مبلمان شهری سطح رضایتمندی

جدول ۷: درصد و میانگین و کای اسکوتر مربوط به سوال‌های بررسی شده در پرسشنامه

کای اسکوتر	انحراف معیار	میانگین	فراوانی داده‌های مشاهده شده					سوال‌ها
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳۱۱/۰۵	۰/۷۷۸	۴/۱۰	۱۲۳	۱۸۱	۶۸	۶	۲	۱-میزان تاثیر فرهنگ و عرف جامعه در عدم استفاده شهروندان از بعضی عناصر مبلمان شهری در فضاهای رو باز شهری
۳۰۸/۰۲	۰/۸۲۰	۴/۲۲	۱۶۳	۱۵۰	۵۶	۹	۲	۲-میزان تاثیر مذهب بر عدم استفاده بانوان از بخشی عناصر مبلمان شهری در فضاهای رو باز شهری به هنگام گذران اوقات فراغت

شکل ۸: نمودار نتایج استخراج شده از پرسشنامه در ارتباط با فرضیه دو

با توجه به نظرات مطرح شده همانگونه که جدول ۸ نشان می‌دهد، در آزمون فرضیه دو که میانگین مقدار کای اسکوتر برابر با ۴/۱۶، مقدار کای اسکوتر برابر با ۶۰۱/۶۷۱، درجه‌ی آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از مقدار خطا ۰/۰۵ می‌باشد.

جدول ۸ : جدول آزمون فرضیه اول

متغیر	میانگین	کای اسکوتر	درجه آزادی	درجه معناداری
میزان تاثیر فرهنگ، عرف، و مذهب در عدم استفاده شهروندان از مبلمان شهری در فضای رو باز شهری حتی در هنگام گذران فراغت	۴/۱۶	۶۰۱/۶۷۱	۴	۰/۰۰۰

۳۸۰ میانگین بدست آمده از پاسخ‌های مربوط به سؤال‌های فرضیه دو، آزمون کای اسکوتر جهت آزمون فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد (۵ درصد خطا) استفاده شده است. جدول ۹ نتایج آزمون فرضیه دو را نشان می‌دهد.

در ادامه به منظور صحت داده‌های فوق، از پاسخ‌هایی که هر فرد پرسش شونده به ۲ سوال مربوط به فرضیه دو داده است، یک میانگین تهیه گردید. به عبارتی این روند محاسبه در کل جامعه آماری برای تمامی افراد پرسش شونده که به تعداد ۳۸۰ نفر بوده‌اند اعمال شده است. سپس از

جدول ۹ : جدول آزمون فرضیه دو

متغیر	میانگین	کای اسکوتر	درجه آزادی	درجه معناداری
میزان تاثیر فرهنگ، عرف، و مذهب در عدم استفاده شهروندان از مبلمان شهری در فضای رو باز شهری حتی در هنگام گذران فراغت	۴/۱۵۷	۳۳۸/۷۳۷	۷	۰/۰۰۰

فرهنگ، عرف جامعه، و مذهب در استفاده یا عدم استفاده شهروندان (بویژه بانوان) از بعضی عناصر مبلمان شهری - تفریحی در فضاهای رو باز شهری و مکان‌های عمومی حتی در هنگام گذران اوقات فراغت تاثیرگذار است.

نتیجه‌گیری

مباحثی که توسط فلاح (۱۳۸۷)، پیرامون تاثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت

همانگونه که جدول فوق نشان می‌دهد، بر اساس نتایج حاصل شده، میانگین ۴/۱۵۷، مقدار کای اسکوتر ۳۳۸/۷۳۷، درجه‌ی آزادی برابر با ۷ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از مقدار خطا ۰/۰۵ می‌باشد. در خصوص آزمون فرض، H_0 معنادار نبوده، و فرض H_1 تأیید می‌شود. که می‌توان این مطلب را بیان نمود بین فرهنگ، مذهب عرف جامعه، و عناصر مبلمان شهری رابطه معناداری وجود دارد. بطوریکه

شهروندان، صورت گرفته اینگونه بیان می‌دارد، فضاهای باز شهری معمولا به شکل میادین، فضاهای سبز حاشیه خیابان‌ها، شریان‌های اصلی شهر و فضاهای باز ایجاد شده بر اثر خیابان‌کشی و تعریض آنها در بافت شهر دیده می‌شوند. این فضاها برای گذران اوقات فراغت طراحی نشده‌اند اما به دلیل کمبود فضاهای مناسب شهری مورد استفاده عموم قرار می‌گیرند. در واقع آنچه که در شهروندان مشترک به نظر می‌رسد توجه به لذت و بهره‌مندی از اوقات زندگی است. لذا احساس لذت از یک فضا باز با مبلمان مناسب باعث ایجاد ارتباط موثر بین محیط و شخص می‌شود. به طوری که شخص احساس تعلق می‌کند و تمایل افراد به استفاده و حضور در این محیط‌های شهری بیشتر می‌شود. به یقین آرامشی که از نمای مناسب شهری در پی استفاده صحیح از مبلمان شهری با کیفیت حاصل می‌شود، بی‌تأثیر در زندگی شهروند امروزی نخواهد بود، و به او آرامشی تقریبا پایدار می‌دهد. طراحی و ایجاد مبلمان شهری از عواملی است که در ایجاد هویت زیبایی و شناسه شهر اهمیت فراوان دارد. برای دستیابی به مبلمان بهینه و استاندارد توجه به اصول طراحی انسان‌محورانه از اهمیت بالایی برخوردار است.

لذا بسیاری از کارشناسان و مدیران در مجموعه شهرداریها هر روزه بدنبال یافتن راه‌حل‌های مناسبی برای حل مشکلات شهرها و بالا بردن کیفیت محیط و مبلمان شهری در آنها هستند، راه‌حل‌های متفاوت را هر مدیری بنا برتحصیلات، سلیقه و تجربه شخصی در شهرها اجرا می‌نمایند، که بازخورد چنین روشی تاکنون نسبتا منجر به عدم رضایت شهروندان از نوع و کیفیت عناصر مبلمان شهری محیط زندگی خود شده است. در این عرصه کارشناسان معتقدند یکی از دلایل، ضعف مدیریت شهری عاملی برای نابسامانی در

این حوزه است. ولی مدیران شهری معتقدند مبلمان شهری به عنوان یکی از اجزای محیط شهری همواره علاوه بر تخریب‌های ناشی از اقلیم و استفاده مکرر، در معرض تخریب‌های انسانی نیز قرار دارند. لذا این موارد را به عنوان دلایل فرسودگی و آسیب دیدگی اثاثیه شهری و یا عدم وجود کیفیت آنها نام می‌برند. در شهرهای کشور ما، فضاهای شهری دستخوش بی‌هویتی، نابسامانی فضایی - کالبدی و برنامه ریزی نامناسب هستند و تجهیزات آنها از جمله مبلمان، از شرایط لازم و ویژگی‌های مورد نیاز کاربران برخوردار نیستند. این منطقه از شهر تهران از این مقوله استثناء نیست. بنابراین به منظور رسیدن به این هدف، پس از بررسی علمی، مطالعات میدانی و ارزیابی مبلمان آن، نقاط ضعف و کاستی‌های فراوان در زمینه این عناصر شهری در سطح محدوده مطالعاتی به شرح زیر مشاهده شد: بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در ناحیه ۳ و ۷ منطقه یک شهر تهران، شهروندان محدوده مورد مطالعه از استانداردها و کیفیت عناصر مبلمان پر مصرف و ضروری منطقه رضایت کم و خیلی کمی دارند. برای مثال مبلمانی مانند نیمکت که یکی از مبلمان‌های ضروری و بسیار پر مصرف در هر شهر و دیار می‌باشد، طبق اظهار نظر شهروندان نیمکت‌های سنگی موجود در محدوده مطالعاتی قابلیت استفاده بهینه را برای آنان نداشته است. زیرا در فصل سرما بدلیل جنسیت سنگی آنها این نیمکت‌ها بسیار سرد گردیده، و در فصل گرما نیز به علت داغ شدن و نگه داشتن گرما توسط جنسیت سنگ مجدداً نیمکت‌ها غیر قابل استفاده خواهند بود. این مشکل نمونه‌ای از عدم توجه و آگاهی عامدانه یا جاهلانه مسوولین شهری، برنامه‌ریزان و طراحان شهری می‌باشد. طراحی نیمکت و نشیمن با کیفیت و مناسب به

الزامات و نیازهای مبرم در منطقه مطالعاتی به شمار می‌رود. البته قابل ذکر است بر اساس اصول شهر سازی عناصر مبلمان شهری باید با در نظر گرفتن رفتارهای اجتماعی و فرهنگی شهری مورد نظر طراحی، ساخت و نصب گردند. ولی در خصوص موضوعات مذکور نیاز به مطالعات بیشتر احساس می‌شود که به شکل جزئی و موشکافانه‌تر مورد تحلیل قرار گرفته تا نتایج و راه حل‌های مناسب‌تر برای آن ارائه شود. در یک جمع‌بندی نتایج حاصل از مطالعات میدانی و ارزیابی محدوده مطالعاتی از نظر کیفیت عناصر مبلمان شهری و رضایتمندی شهروندان از این اثاثیه شهری حتی به هنگام گذران اوقات فراغت طبق یافته‌های انجام شده به شرح زیر می‌باشد:

- جانمایی عناصر مبلمان در محدوده مطابق با استانداردهای طراحی نیست.
- کمبود بعضی از مبلمان شهری در محدوده مطالعاتی (پل عابر).
- عدم کیفیت و نگهداری نامناسب (پل عابر موجود) و فقدان پله برقی جهت استفاده از آن.
- کمبود بعضی از مبلمان شهری در محدوده مطالعاتی (نیمکت).
- عدم کیفیت و جنس نامطلوب بسیاری از عناصر مبلمان و عدم راحتی آنها (نیمکت‌ها).
- عدم کیفیت سنگ فرش پیاده روها.
- عدم وجود بعضی از مبلمان شهری در محدوده مطالعاتی (آبخوری، سرویس بهداشتی و ...).
- عدم وجود سر پناه ایستگاه اتوبوس در محدوده مطالعاتی.
- عدم وجود فضای رو باز یا پارک با مبلمان‌های شهری - تفریحی (ویژه بانوان) در منطقه مطالعاتی.

مردم این امکان را می‌دهد که در فرصت‌های لازم از نشستن و دیدن فضای شهری لذت برده و ارتباط اجتماعی و کلامی (تعامل انسانی) با یکدیگر برقرار نمایند. طراحی و اجرای ناآگاهانه مبلمان شهری به آرامی نه تنها کارکرد اصلی خود را از دست می‌دهد، بلکه به محیط‌های مخرب تبدیل شده که باعث گسست شهروندان از هم و از شهر می‌شوند. بنابراین بر اساس اطلاعات به دست آمده در این تحقیق فرضیه اول مورد تایید می‌باشد. به طور کلی مفاهیم که در طراحی مبلمان شهری باید لحاظ شود: ۱- زیبایی ۲- تناسب ۳- رنگ ۴- هویت ۵- کیفیت. به عبارتی نصب مبلمان‌های استاندارد و با کیفیت بالا، زیبا، مناسب، و مقاوم لازمه و ضروری برای هر منطقه‌ای از شهر می‌باشد که این نشان دهنده احترام مدیریت شهر به مردم است.

از نتایج دیگر بدست آمده در این پژوهش، دیدگاه پاسخگویان در خصوص میزان تاثیرگذاری فرهنگ، عرف جامعه و مذهب در استفاده یا عدم استفاده شهروندان منطقه (بویژه بانوان) از بخشی عناصر مبلمان شهری در فضاهای رو باز شهری و مکانهای عمومی است. شهروندان معتقدند این عوامل در حد زیادی می‌تواند سبب عدم استفاده شهروندان بویژه بانوان از بخشی وسایل ورزشی و عناصر مبلمان شهری در فضاهای رو باز شهری و مکان‌های عمومی گردد. همچنین معتقدند وضعیت موجود مبلمان، توزیع آن‌ها و نوع وسایل ورزشی در مکان‌های عمومی شهری با انگاره‌های مذهبی جامعه ما هماهنگی نداشته، بنابراین محدودیت استفاده از این وسایل برای بسیاری از شهروندان (بویژه بانوان) را فراهم می‌کند، لذا احداث یک مکان یا یک پارک مخصوص بانوان از

منابع

- رضازاده، ر. و یزدان پناه، م.، ۱۳۸۲. الگوهای
فعالیتی - رفتاری در برنامه ریزی کاربری فراغت،
مجله شهرداری ها، شماره ۴۹، ص ۱۲-۱۶.
- زنگی آبادی، ع. و تبریزی، ن.، ۱۳۸۳. طراحی و
برنامه ریزی مبلمان شهری، انتشارات شریعه توس
مشهد، ۲۵۴ ص.
- فلاحت، م. ص. و کلامی، م.، ۱۳۸۷. مقاله تاثیر
فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت
شهروندان، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۲،
ص ۸۵-۹۸.
- محمدی، ج.، محمدی ده چشمه، م. و ابافت
یگانه، م.، ۱۳۸۶. مقاله ارزیابی کیفی نقش
فضاهای سبز شهری و بهینه سازی استفاده
شهروندان از آن در شهرکرد، مجله محیط شناسی،
سال سی و سوم، شماره ۴۴، ص ۹۵-۱۰۴.
- یار احمدی، ام.، ۱۳۷۸. به سوی شهر سازی
انسانگرا، انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری،
ص ۵ و ۶.
- امینی، ا. ح. و سمیاری، ا.، ۱۳۸۵. طراحی و
مناسب سازی مبلمان شهری، اولین همایش ملی
مناسب سازی محیط شهری، تهران.
- تند نویس، ف.، ۱۳۷۸. مقاله نحوه گذران اوقات
فراغت دانشجویان کشور، نشریه حرکت، دانشگاه
تهران، شماره ۲، ص ۹۳-۱۱۰.
- تورکلیدسن، ج.، ۱۳۸۲. اوقات فراغت و نیازهای
مردم، انتشارات نور بخش، ۲۷۵ ص.
- تیموریان، ک. و زیویار، پ.، ۱۳۹۲. مقاله بررسی
رضایتمندی از استانداردهای مبلمان شهری
منطقه ۲ شهر تهران، فصلنامه انجمن
جغرافیای ایران، شماره ۳۷، ص ۲۷۴-۲۸۹.
- جلالی فراهانی، م.، ۱۳۹۱. مدیریت اوقات
فراغت و ورزش های تفریحی، موسسه انتشارات
دانشگاه تهران، ۲۰۷ ص.

-Bammel, G. and Bammel, L.L.B.,
1996. Leisure and Human Behavior, 3th
ed Brown and Benchmar, 528 p.
-Fukahori, K. and Kubota, Y., 2003.
The role of Design Elements on the
Cost effectiveness of Streetscape

Improvement, Landscape & Urban
Planning, v. 63(2), p.75-91.
-Neufeild, V. and Guralnik, D.B., 1988.
Websters new world dictionary, Third
edition, Somons & Schuster. USA. NY,
v. 14, p. 36-41.